

Wintergerst is bezig aan comeback

Copyright foto

Mooi vroeg de oogst aan de kant en toch prima opbrengsten. Door die combinatie van eigenschappen kijken veel akkerbouwers weer met een schuin oog naar wintergerst. Het areaal zit in de lift en het lijkt erop dat de groei er nog niet uit is.

Copyright foto

‘Bijna 11 ton per hectare’

De eerste kennismaking met hybride wintergerst is Theo van Eeden Peterman goed bevallen. De akkerbouwer in Benthuisen (ZH) teelde afgelopen seizoen 10 hectare van het ras Volume. Half juli dorste hij een gemiddelde opbrengst van bijna 11 ton per hectare. „We hebben het in de tweede helft van september gezaaid en het heeft zich ongelooflijk fors ontwikkeld. Het reikte tot aan de borst.” Van Eeden Peterman tekent er meteen bij aan dat hij kosten noch moeite heeft gespaard om het maximale eruit te halen. „We hebben meerdere malen met halmverkorter gespoten, twee keer tegen ziekten, en ook nog mangaan meegegeven.”

Normaal gesproken denkt de akkerbouwer dat zijn tarwe de opbrengst van gerst zeker moet kunnen evenaren. Maar vanwege een fout advies in de onkruidbestrijding moest hij dit jaar genoegen nemen met 10 ton tarwe per hectare.

De reden om wintergerst op te nemen in het bouwplan is dat hij zijn aardappelrotatie wil verruimen. „De keuze was tarwe op tarwe of een keer gerst telen. Omdat ik goede verhalen over wintergerst hoorde, wilde ik dat wel eens proberen. En dat is me goed bevallen. Een extra voordeel is dat het land vroeg vrij is. Er staat nu al weer een flinke groenbemester.” Ondanks de goede ervaringen zaait de Zuid-Hollandse akkerbouwer dit jaar geen wintergerst. Het komt nu even niet uit in zijn bouwplan: „Ik heb geen percelen die vroeg genoeg vrij zijn om de gerst op tijd te kunnen zaaien.”

Copyright foto

In delen van Nederland, zoals Zuid-Limburg, is wintergerst nooit helemaal weggeweest. Maar de afgelopen jaren dook het gewas plotseling op allerlei plekken op. Van 2013 op 2014 nam het areaal zelfs toe met 25 procent, tot 5.560 hectare, in een jaar waarin het totale graanareaal licht afnam. De toenemende belangstelling is enerzijds

te verklaren door de komst van hybride rassen. Deze grof groeiende rassen geven gemakkelijk 10 ton per hectare. Vooral de ruime belangstelling in de vakpers voor een demoperceel van proefboerderij Westmaas heeft de belangstelling voor de hybrides aangewakkerd. Begin juli 11 ton per hectare dorsen: wie wil dat nou niet?

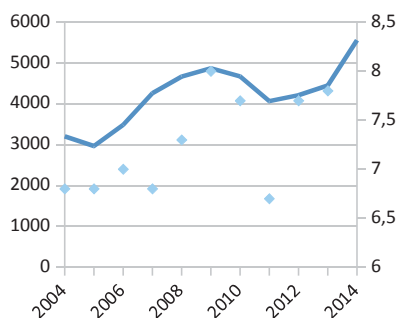
Maar dat is niet het enige. Een reeks natte augustusmaanden heeft de oogst van wintertarwe al een paar keer erg lastig gemaakt. Niemand heeft garantie op een mooie julimaand, maar het lijkt erop dat de oogst van wintergerst gemiddeld genomen onder betere omstandigheden plaatsvindt. Op tijd het land vrij betekent ook op ►

2014: 25 procent erbij

Het areaal wintergerst groeide dit jaar met 25 procent, van 4.450 hectare in 2013 tot 5.560 hectare dit jaar. Komend seizoen zal het areaal verder toenemen, is de verwachting. De opbrengsten lijken met 7 à 8 ton aan de lage kant, maar het gaat om een gemiddelde. In de CBS-cijfers liggen de tarweopbrengsten doorgaans een ton hoger.

— areaal wintergerst (ha)
♦ opbr. (t/ha)

areaal wintergerst (ha) - opbr. (t/ha) - Bron CBS

Wintergerst een 'moetje'

Hein Waalkens gaat dit najaar voor het eerst sinds lange tijd weer wintergerst zaaien. Met de geplande 30 hectare wintergerst voldoet de akkerbouwer uit Nieuwolda (GR) aan de nieuwe EU-vergroeningsmaatregel om minimaal drie gewassen te telen op zijn bedrijf. „Het is een beetje een moetje dus. Maar het gewas is niet nieuw voor ons. Vroeger was het standaard onze voorvrucht voor winterkoolzaai, omdat het land vroeg vrij is. Koolzaai willen we tussen 20 en 30 augustus zaaien.”

De reden waarom het gewas lange tijd uit het bouwplan geweest is, is onkruid. En dan met name duist. De enige echte mogelijkheid om dit lastige gras in wintergerst aan te pakken is een najaarsbehandeling met een bodemherbicide. Waalkens kiest voor het hybride ras Volume, dat hij rond 1 oktober wil zaaien. „Dat is bewust een beetje aan de late kant. Het perceel ligt nu geploegd en gekopegd om graanopslag en duist alvast te laten kiemen. Dat ruimen we voor de zaai op met glyfosaat. Na opkomst spuiten we dan met een combinatie van Herold en Malibu. In de tarwe hebben we daar goede ervaring mee. Verder hopen we dat het hybride ras door zijn sterke beginontwikkeling eventueel nagekiemd onkruid goed onderdrukt.”

In wintertarwe kan Waalkens de duist redelijk goed de baas door aanvullend met Atlantis te spuiten, maar dit middel is in wintergerst niet toegelaten. De Oldambtster akkerbouwer zaait zijn wintergerst bewust op percelen waar de duistdruk laag is. Voorlopig denkt hij wel even uit de voeten te kunnen met deze opzet. „Daarna verandert de politiek misschien weer van gedachten.”

Copyright foto

tijd de groenbemester erin. Op die manier profiteren de groenbemers maximaal van de lange dagen en de hoge temperaturen, met meer kilo's organische stof tot gevolg. Een ander argument dat telers noemen, is dat wintergerst in de regel gezonder is dan wintertarwe. Soms volstaat één bespuiting met fungiciden. Een derde bespuiting gebeurt in ieder geval nooit, omdat dat niet mag en het ook niet nodig is. Wel kunnen insecten sneller een plaag vormen, vanwege het vroege zaaitijdstip: tweede helft september.

Vochtgebrek

Wie zijn de telers die het gewas een kans geven? Die groep is divers, leert navraag bij teeltspecialisten. In de echte graangebieden, zoals het Oldambt, speelt in de keuze mee dat de EU-spelregels rond vergroening telers

verplichten om minimaal drie gewassen te telen. Wie 5 procent van zijn wintertarwe vervuult voor wintergerst, heeft het derde gewas te pakken, mits het grootste gewas niet meer dan driekwart van het areaal beslaat. Op de zavelgronden zijn het de pootgoedtelers die interesse tonen. Zij hebben na de oogst van pootgoed de kans om het gewas op tijd in te zaaien. Maar op de lichtste gronden biedt gerst misschien nog wel het meeste perspectief, zegt teeltspecialist Aaldrik Venhuizen van Agrifirm. „Daar presteert het gewas gunstig omdat de oogst vroeger valt en het forser ontwikkeld de winter in gaat. Dit zorgt ervoor dat wintergerst minder gauw vochtgebrek heeft dan wintertarwe.” In het Zuidwesten is de toename van het areaal wintergerst ook zichtbaar, maar niet zo sterk als elders in het land, meent Ko

Francke, adjunct-directeur telerszaken bij CZAV. „Dat heeft verschillende oorzaken. De bouwplannen bevatten vaak meer late gewassen en bovendien lukt het de telers hier vaak om kwaliteitstarwe te telen. Dat geeft een plusje op de prijs. Dan blijft het saldo van gerst te ver achter.”

Hybride

Hoewel absoluut gezien de klassiek veredelde rassen nog altijd het grootste deel van het areaal vullen, neemt het aandeel hybride rassen snel toe. Volgens teeltspecialist Ruud van Logten van Syngenta werd er in Nederland afgelopen seizoen 800 hectare hybride wintergerst geteeld. Het is het tweede jaar dat Syngenta op de markt is met hybride rassen. Eigenlijk met frisse tegenzin, want Syngenta heeft Noordwest-Nederland in beeld

Copyright foto

'Wintergerstvrije zone'

Omdat er tot enkele jaren geleden nauwelijks wintergerst geteeld werd, heeft het hoofdkantoor van Syngenta zijn oog laten vallen op Noordwest-Nederland (ruwweg de lijn Rotterdam-Groningen) als vermeerderingsgebied voor ouderlijnen voor hybriden. Gerst is, net als andere grassen, een windbestuiver en daarom wil je als kweker geen andere rassen in de buurt hebben. Dat gaf geen problemen, totdat enkele jaren geleden telers belangstelling kregen voor de hybride wintergerstrassen. Verhalen over goede opbrengsten deden de ronde in de vakbladen. Aanvankelijk probeerde Syngenta de boot af te houden, maar toen het zaad via andere landen naar Nederland werd gehaald, was er geen houden meer aan. Sinds twee jaar verkoopt Syngenta daarom ook in Nederland hybridezaad. Wel voert het chemie- en veredelingsbedrijf in het Noordwesten nog altijd een ontmoedigingsbeleid, bevestigt Syngenta-buitendienstmedewerker Ruud van Logten.

Toeleveranciers krijgen uitsluitend hybridezaad onder de voorwaarde dat ze het niet in Noordwest Nederland verkopen. Agrarisch toeleverancier CAV Agrotheek uit Wieringerwerf is daar niet gelukkig mee. Directeur Jeroen de Schutter: „Wij willen onze telers niet de mogelijkheid onthouden om met de hybride rassen aan de slag te gaan. Wij hebben een goede relatie met Syngenta, daarom durf ik mij kritisch op te stellen. Ik heb begrip voor de keuze van dit gebied voor de vermeerdering van ouderlijnen. En daar moet je als praktijk ook netjes mee omgaan, net zoals bij de vermeerdering van graszaad, koolzaad, spinazie en groenbemesters. Maar in oppervlak stelt wintergerstvermeerdering op dit moment nog niet veel voor. Dan kun je niet een heel gebied op slot gooien.“

Copyright foto

Copyright foto

als productiegebied voor hybride-ouderlijnen (zie kader Wintergerstvrije zone). Dat kan alleen als daar in de buurt geen andere wintergerst groeit, die voor ongewenste kruisbestuiving kan zorgen. Toch zijn er ook in het Noordwesten steeds meer telers die wintergerst een kans willen geven. In 2013 scoorde het ras Volume heel goed, met opbrengsten tussen de 10 en 11 ton per hectare. Dit jaar is er een tweede ras bijgekomen: Bamboe. De opbrengsten waren dit jaar weer goed, maar niet spectaculair hoog. Van Logten wijt dat aan de droogte op het moment van de aarzetting. Dat heeft geleid tot kortere aren.

Niettemin scoren de hybrides wel stevast de hoogste opbrengsten in de rassenproeven die her en der in het land worden gehouden. In Nederland is geen officieel Cultuur en Gebruikswaarde Onderzoek (CGO) voor wintergerst, maar gemiddeld genomen valt er tussen 0,5 en 1 ton extra te halen, blijkt uit de ervaringen tot dusver. Dat verschil is echter ook nodig om de meerkosten voor het zaad goed te maken. Het voordeel van een hybride moet dan ook komen van de

forse ontwikkeling. Die helpt bij een betere onkruidonderdrukking en het op de wal trekken van een goede opbrengst bij droogte of matige bodemstructuur. Van Logten: „Onder minder gunstige omstandigheden komt een hybride het best tot zijn recht.“ Vanwege de forse ontwikkeling moet de teelt iets anders worden aangepakt. Zo wordt er ongeveer de helft minder zaaizaad gebruikt, ongeveer 80 kilo per hectare. Ook mag de bemesting in het begin niet te zwaar zijn. Anders groeit het gewas te weelderig weg.

Hangen

Hybride wintergerst wordt een fors gewas. „Bij ons was hij zeker 1,20 meter hoog“, zegt onderzoeker Jaap van 't Westeinde van proefboerderij Ebelsheerd in Nieuw Beerta (GR). Daar wordt het gewas ook op de praktijkpercelen ingezaaid. Mits de groeiregulatie goed wordt uitgevoerd, is Van 't Westeinde niet bang voor legering. „Gerst moet een beetje hangen. Anders is de opbrengst niet goed.“ De oogst vond onder ideale omstandigheden plaats en de

praktijkpercelen brachten 10,9 ton per hectare op. Ook in de vergelijkende proeven van Ebelsheerd scoorde de hybride gerst weer goed, met 12,8 ton voor Bamboe en 12,3 ton voor Volume. Maar het lijnras Naomi, dat Agrifirm aan zijn telers aanbiedt, haalde ook 12,5 ton. En geen van de andere lijnrassen noteerde lager dan 11,7 ton.

In zijn algemeenheid komen de nieuwste wintergerstrassen dicht bij de opbrengsten van wintertarwe. Toch schatten de specialisten dat een goed geslaagde wintertarwe altijd nog een ton meer opbrengst per hectare kan realiseren. De iets lagere teeltkosten van wintergerst maken dit verschil niet goed. Het zijn daarom andere argumenten die de doorslag geven om voor gerst te kiezen. Hoe belangrijk is de spreiding in het werk en het feit dat het land vroeg vrij is? En kun je op tijd zaaien? Met wintertarwe is een teler op dat punt flexibeler, want rond de kerst zaaien kan ook nog wel. Hoewel in alle regio's komend seizoen een verdere toename van het areaal wintergerst wordt verwacht, zal het areaal voorlopig relatief bescheiden blijven. ■